

Het socio-emotioneel beleidsplan

Sint Ursula Instituut
Lagere school

Kerkhofstraat 1
2610 Wilrijk

lager@suwvb.be

Inhoud

1.	Inleiding	1
2.	Bouwplan.....	2
	Niveau 0: De maatschappelijke context	3
	Niveau 1: Fundamentele preventie (leefklimaatbevorderend).....	3
	Niveau 2: Algemene preventie	4
	Niveau 3: Specifieke preventie	5
	Niveau 4: Curatieve maatregelen (probleemaanpak)	5
3.	Bouwstenen.....	8
	Leerlingenparticipatie.....	9
	Respect	13
	Spelen	14
	De oplossingsgerichte school	17
	Conflicthantering	20
	Pesten	24
	Het lichtensysteem	27
4.	Cement	31
	Aanwezigheid	33
	Zelfcontrole	34
	Steunnetwerk	35
	Transparantie.....	37
	Relatie.....	37
	Verzet.....	38
	Werken in uitvoering.....	39
5.	Slotwoord	41

1. Inleiding

Terwijl het schoolgebouw in een nieuw jasje gestoken werd en zichtbaar een nieuwe gedaante kreeg, sleutelden en timmerden wij als team naarstig aan het socio-emotionele beleidsplan van onze school dat misschien iets minder zichtbaar was voor het blote oog, maar daarom niet minder fraai.

Voor het bouwen van het beleidsplan durfden we niet over één nacht ijs gaan. We wilden ons grondig informeren en zorgvuldig onderzoekwerk verrichten. Daarom hebben we de voorbije schooljaren rond dit thema informatie gezocht, boeken gelezen, sprekers uitgenodigd, nascholingen gevolgd, genetwerkt met andere scholen en ons laten bijstaan door deskundigen om zo een duidelijke en concrete visie te kunnen ontwikkelen.

Enkele penstrepen staan inmiddels op papier. We durven zelfs te stellen dat de fundamenten reeds gegoten zijn en verschillende muren recht staan. Alleen zijn de bouwstenen van ons plan iets grilliger van vorm dan de traditionele Vlaamse baksteen. Heel wat acties die de bouwstenen vormen, hebben we samen met de leerlingen getest en uitgeprobeerd, gewikt en gewogen. Sommige interventies werden enthousiast onthaald, sommige moesten nog wat bijgeschaafd worden en andere werden weer afgevoerd.

Het beleidsplan is nog niet af en zal nooit helemaal af zijn. De betonmolens zijn nog volop aan het draaien, metsers zijn druk in de weer, muren kunnen nog een likje verf gebruiken,... Er zullen soms nieuwe werven bijkomen en af en toe moeten we de werken even stil leggen wegens het ontbreken van tijd en middelen.

Er zal voortdurend gestreefd worden naar vernieuwingen en verbeteringen waarbij regelmatige evaluatie nodig is zowel door de leerkrachten, als door de leerlingen en de ouders.

Ons doel is om te komen tot een beleidsplan, helemaal op maat van de school, dat mee evolueert met de noden en behoeften van alle betrokkenen!

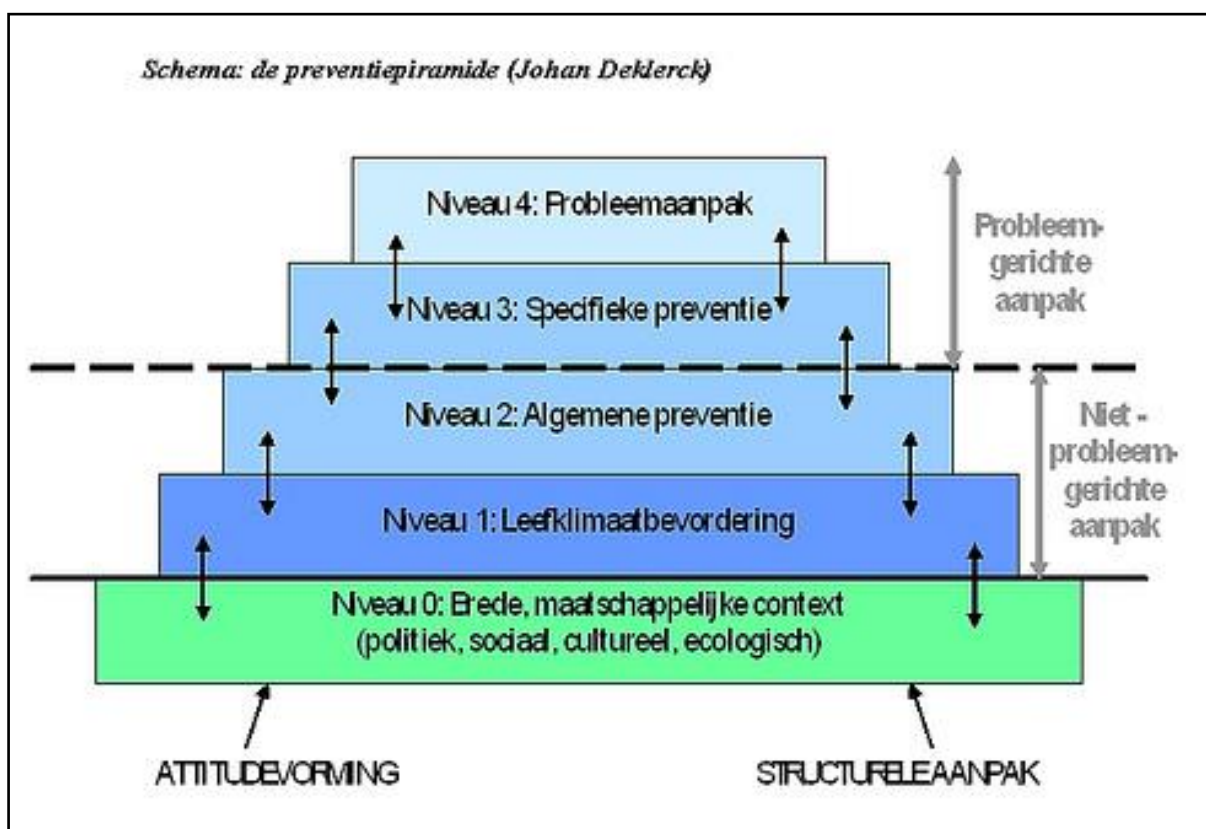

2. Bouwplan

Het doel van het beleidsplan is om het welbevinden te vergroten en probleemgedrag in al zijn vormen minder kans te bieden door te werken aan een verbindend schoolklimaat. Ons plan is ambitieus. Het bevat heel wat preventieve en curatieve maatregelen op zowel individueel, klas- als schoolniveau. Bij de uitwerking ervan willen we een brede en integrale schoolaanpak benadrukken. Op die manier worden problemen grondig aangepakt en beperken we ons niet tot symptoombestrijding.

Om eerlijk te zijn, is de bovenstaande alinea de samenvatting van ons socio-emotioneel beleidsplan, samengebald in vijf zinnen. We geven toe dat dit vage woorden zijn. Hieronder geven we graag meer duiding.

Bij het uittekenen van het beleidsplan hebben we ons gebaseerd op de **preventiepiramide**. Dit vormt ons bouwplan. Het is een wetenschappelijk model dat ontwikkeld werd door Johan Deklerck, doctor in de criminologische wetenschappen en toendertijd verbonden aan het Leuvens Instituut voor Criminologie van de KU Leuven.

In de preventiepiramide worden er 5 niveaus onderscheiden (niveaus 0 t.e.m. 4). Acties die ondernomen worden ter preventie en voor het aanpakken van probleemgedrag situeren zich op de verschillende niveaus.

Niveau 0: De maatschappelijke context

*Politieke beleidskeuzes, de locatie, de schoolgebouwen, beschikbare middelen, brede maatschappelijke tendensen, enz. behoren tot dit onderste niveau. Het zijn omgevingsfactoren die de kwaliteit van het schoolbeleid mee beïnvloeden. Zo is een dorpsschooltje onderhevig aan heel wat andere omgevingsfactoren dan een multiculturele stadsschool. Een preventiebeleid kan nooit los gezien worden van de ruimere samenlevingscontext: het zit er stevig in verankerd. Dit niveau is dus de bedding. **

*Dit niveau is **echter geen actieniveau** voor de school. Wat zich binnen dit niveau aftekent, hebben wij als school niet in de hand. Toch oefent het invloed uit op wat er binnen de schoolmuren gebeurt.*

In de praktijk:

- De school is in Wilrijk (stad) gelegen.
- De populatie op onze school is erg heterogeen: verschillende nationaliteiten, kinderen zowel uit welgestelde als uit kansarme gezinnen, anderstaligen, ...
- Onze school telt veel leerlingen, waardoor er meer anonimiteit heerst.
- Het is een school met veel ruime klassen en gangen, een grote speelplaats.
- Het aantal lesuren wordt door de overheid bepaald.
- ...

Niveau 1: Fundamentele preventie (leefklimaatbevorderend)

*Op dit niveau worden maatregelen getroffen, niet expliciet in het kader van probleemgedrag, maar met het oog op het creëren van een aangenaam leefklimaat op school. Deze maatregelen zorgen ervoor dat leerlingen, leerkrachten en ouders betrokken zijn bij het schoolgebeuren en de school als een aangename leef-, werk- en ontmoetingsplaats ervaren. De focus is hier duidelijk niet-probleemgericht. Het welbevinden en het positief omgaan met elkaar staan centraal. **

In de praktijk:

- We hechten belang aan de samenwerking met ouders en andere gezinsbetrokkenen, we werken aan een open en vlotte communicatie: info-avonden, oudercontacten, oudercomité, GIMME, ...
- We maken werk van een uitdagende leeromgeving.
- Leerlingen krijgen vele expressie- en muzische uitleefmogelijkheden; er is een gespecialiseerde MUVO-juf.
- We creëren ruimte tot samenspel en samenwerking.
- Er zijn verschillende vormen van leerlingenparticipatie.
- ...

Niveau 2: Algemene preventie

*Dit niveau is evenmin gericht op wat fout loopt. Hier ligt de klemtoon op al wat bijdraagt tot het versterken van de sociale competenties en de draagkracht. De vraag is hier: 'Hoe kunnen we positieve interactiewijzen bevorderen?'. **

In de praktijk:

- We werken aan positieve groepsvorming waarbij ernaar gestreefd wordt dat iedereen bij de groep hoort.
- Er wordt ruimte gecreëerd voor verdere kennismaking, verbindende activiteiten, ...

- Samen met de leerlingen worden goede klasafspraken gemaakt en geëvalueerd.
- De zeven respectregels worden regelmatig opgefrist.
- Er worden lessen rond sociale vaardigheden gegeven in de klas.
- De eersteklassertjes worden geholpen bij de overstap naar de lagere school door hun meters en peters van het zesde leerjaar.
- Er worden kansen gecreëerd voor leerlingen om goed te spelen met elkaar: bijvoorbeeld speelmaatjes (oudere leerlingen) leren spelletjes aan aan jongere kinderen, er is aanbod van spelmateriaal, ...
- ...

Niveau 3: Specifieke preventie

*Op dit niveau van de piramide bevinden zich maatregelen die specifiek gericht zijn op het voorkomen van probleemgedrag.**

In de praktijk:

- Er wordt verhoogd toezicht op de speelplaats georganiseerd; op die manier vergroten we de aanwezigheid van volwassenen.
- Er worden oplossingsgerichte gesprekken met leerlingen gevoerd (individueel en/of klassikaal).
- We werken rond conflicthantering: het aanleren van de zes stappen van het conflicthanteringsmodel in de verschillende klassen, het ophangen van postertjes met de zes stappen in de klas en op de speelplaats als visuele ondersteuning, het inrichten van een conflicthanteringshoekje waar kinderen in alle rust een ruzie kunnen uitpraten, het opleiden van conflictbemiddelaars, ...
- Door de introductie van het lichtensysteem wordt aan kinderen uitgelegd welk gedrag wel en niet gewenst is.
- Een lessenreeks rond cyberpesten wordt gegeven in de hogere klassen.
- ...

Niveau 4: Curatieve maatregelen (probleemaanpak)

Dit niveau richt zich net zoals niveau 3 op welomschreven problemen of incidenten. Het verschil met het vorige niveau is echter dat de problemen er al zijn en dat er aan een oplossing moet worden gewerkt. Curatieve of remediërende maatregelen willen bestaande problemen zo gauw mogelijk in de kiem smoren, herstellen en herhaling ervan vermijden.

In de praktijk:

- Kinderen die respectloos gereageerd hebben laten we taakjes uitvoeren waarbij er gereflecteerd wordt over het eigen handelen en waarbij het empathisch vermogen vergroot wordt.
- Samen met kinderen met moeilijk gedrag zoeken we hoe ze het 'negatieve' gedrag kunnen vervangen door gewenst gedrag.
- Positief gedrag hopen we aan te leren aan de hand van bijvoorbeeld beloningskaarten en gedragscontracten.
- We laten kinderen herstelmaatregelen uitvoeren (eventueel met hulp van een ouder of een leerkracht) om de beschadigde relatie en eigen reputatie te herstellen om zo terug een plaatsje in de groep te verwerven.
- We organiseren interventies bij pestgedrag zoals bijvoorbeeld de steungroepmethode (= no-blame-methode).
- Verscherpt toezicht wordt georganiseerd bij herhaling van incidenten.
- Er worden extra gesprekken met ouders gevoerd na aanhoudend probleemgedrag om samen oplossingen te zoeken.
- Bij aanhoudend grensoverschrijdend gedrag worden in het kader van 'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet' eenzijdige acties opgezet zoals bijvoorbeeld oplossingsverzoeken, aankondigingen en sit-ins.
- Bij noodgevallen wordt een time-out toegepast.
- Er wordt waar nodig samengewerkt met externe instanties.
- ...

*De volgorde van de vijf niveaus werd niet willekeurig bepaald: de piramide heeft een hiërarchische opbouw. Positief georiënteerde maatregelen (niveaus 1 en 2) gaan aan de negatief georiënteerde (3 en 4) vooraf. Ieder niveau moet stevig genoeg zijn om er een volgend niveau op te bouwen. Uitgangspunt van de piramide is dat we altijd kiezen voor een maatregel op het diepst mogelijke niveau. De dieperliggende niveaus dragen als het ware de hogere. Preventie is dus in wezen fundamenteel. Dit betekent niet dat de piramide zonder de twee bovenste niveaus kan: een te eenzijdige nadruk op leefkwaliteitsbevorderende maatregelen (niveau 1) kan maken dat men vergeet ook werk te maken van een zinvolle curatie. De piramidale opbouw pleit voor een integrale aanpak: op alle niveaus dienen maatregelen uitgewerkt te worden. **

Bronnen

Inspiratie haalden we uit:

- Leonard, H. (Red.) Omgaan met pesten in de lagere school. *Een cursus voor leerkrachten lager onderwijs*. (Nascholing). Antwerpen: Centrum Nascholing Onderwijs.
- Departement onderwijs & vorming. Werken aan een verbindend schoolklimaat. Hoe reageert jouw schoolteam doeltreffend op pesten?. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
- Lien De Ruck ism Leefsleutels (2013). STerK! Welbevinden en sociaal-emotioneel leren binnen jouw School, Team en Klas. Sint-Niklaas: Abimo.
- Tumult (2016). Pesten op school voorkomen. Met goede voorbeelden uit de praktijk. Mechelen: Bakermat.

*De theoretische informatie over de verschillende niveaus van de preventiepiramide kopieerden we uit :

- Leonard, H. (Red.) Omgaan met pesten in de lagere school. *Een cursus voor leerkrachten lager onderwijs*. (Nascholing). Antwerpen: Centrum Nascholing Onderwijs.

3. Bouwstenen

Op de volgende bladzijden geven we uitgebreider uitleg over de verschillende acties. De acties vormen bouwsteentjes van de piramide en situeren zich op verschillende niveaus van de preventiepiramide.

De bouwstenen die hier aan bod komen zijn:

- **Leerlingenparticipatie** (niveau preventiepiramide: 1, 2)
- **Respect** (niveau preventiepiramide: 2)
- **Spelen** (niveau preventiepiramide: 1, 2)
- **De oplossingsgerichte school** (niveau preventiepiramide: 1, 2, 3, 4)
- **Conflicthantering** (niveau preventiepiramide: 3, 4)
- **Pesten** (niveau preventiepiramide: 4)
- **Het lichtensysteem** (niveau preventiepiramide: 2, 3, 4)

Leerlingenparticipatie

Samen maken we de school

En 'samen', dat wil zeggen: met leerlingen, leerkrachten, directie, ander personeel, ouders en inrichtende macht. Door participatie wordt het karakter van de hele school, het leven in de school, de sfeer, een deel van de organisatie, ... mee bepaald door andere actoren dan enkel leerkrachten en directie.

Waarom leerlingenparticipatie?

Enkele goede redenen:

We kunnen heel wat goede redenen bedenken voor leerlingenparticipatie. De belangrijkste zijn:

- ☀ Participatie zorgt ervoor dat het reilen en zeilen op school beter aansluit bij de noden en behoeften van alle betrokkenen, en dus in kwaliteit toeneemt.
- ☀ Participatie stimuleert de betrokkenheid van kinderen en andere schoolactoren met als gevolg dat de sfeer op school verbetert.
- ☀ Participatie verhoogt het verantwoordelijkheids- en het samenhorigheidsgevoel van de betrokkenen.
- ☀ Participatie creëert een draagvlak voor beslissingen, afspraken en activiteiten van de klas en de school, m.a.w. afspraken die samen worden opgesteld, worden meer gedragen.
- ☀ Participatie biedt volwassenen inzicht in de leefwereld van kinderen en omgekeerd. Beiden leren problemen ook door andermans bril te zien.
- ☀ Participatie leert kinderen samenwerken met volwassenen en omgekeerd.
- ☀ Participatie leert kinderen respectvolle manieren van democratisch samenleven. Ze worden 'opgeleid' voor later.
- ☀ Participatie bevordert het zelfvertrouwen van kinderen. Zij ervaren dat ze ook iets (mogen en) kunnen.

Een ultieme truc om problemen op te lossen is participatie niet. De problemen verdwijnen daardoor niet meteen. Ze worden wel anders ingeschat.

Vormen van leerlingenparticipatie

Een leerlingenraad is één vorm van leerlingenparticipatie, wellicht de meest bekende. Aan deze werkvorm zijn er helaas heel wat nadelen gekoppeld. Denk maar aan de verkiezingen die eerder op een populariteitsstrijd lijken. Vaak zijn het dezelfde, communicatief en vooral verbaal sterke leerlingen die aan bod komen en die een select groepje vormen. Taalarme of sociaal zwakkere kinderen dreigen uit de boot te vallen. We willen net zoveel mogelijk kinderen betrekken bij het schoolgebeuren. Daarom hanteren we liever alternatieve creatieve en speelse methodieken, afhankelijk van het thema.

Er zijn verschillende gradaties van betrokkenheid mogelijk. Het is geen alles-of-niets kwestie. Soms vragen we de leerlingen enkel hun advies. Op andere momenten mogen ze meebeslissen en soms vragen we hen ook om mee uit te voeren.

Participatie is best een mix van tijdelijke participatievormen, meer structurele, maar ook informele participatie. Een mix die we zelf ontwikkelen, helemaal op maat van onze school.

Enkele voorbeelden uit de praktijk

- ☀ Onze grote klassieker is **het grote Mijn-Gedacht-Moment**:
Elke klas krijgt (elke maand, elk trimester, ... op regelmatige basis) een grote groene envelop met een stelling, vraag of uitspraak in. De stellingen komen soms van de leerlingen en soms van leerkrachten, ouders of directeur.

Elke klas discussieert samen gedurende ongeveer een kwartier over de stelling. De leerkracht schrijft de meest voorkomende en/of opmerkelijke meningen op een blaadje. De meningen van alle klassen worden gecentraliseerd en behandeld door een werkgroep. Het grote Mijn-Gedacht-Moment is een participatievorm die we graag hanteren omdat we hier alle leerlingen kunnen bereiken; iedereen mag zijn zegje doen.

(Stellingen die al aan bod kwamen: 'Wat moet er gebeuren om van een echt schoolfeest te kunnen spreken? Wat betekent respect voor jou? Wat zou je graag met de hele school samen doen? Hoe help je iemand die een vriend nodig heeft?...'.)

- ☀ **Een tijdelijke werkgroep** om een kwestie uit te klaren; een themagebonden werkgroep zoals de klankbordgroep om advies in te winnen en de verbetergroep om te zoeken naar een oplossing voor een probleem. De deelnemers doen vrijwillig mee vanuit hun interesse, voeling of betrokkenheid bij het thema.

Vaak is het efficiënter en eerlijker om kinderen uit te nodigen die bij het onderwerp betrokken zijn. Door per onderwerp telkens met andere leerlingen te werken, komen vanzelf meer leerlingen aan bod. En dat is toch onze bedoeling: zoveel mogelijk kinderen betrekken bij het schoolgebeuren.

- ☀ Korte bevraging of **enquête**

- ☀ Leerlingen noteren hun ideeën of meningen op grote stukken papier of maken **collages**, die daarna worden opgehangen aan borden in de inkomhal.

Herinner je je nog de respectmuur? Er lagen toen ook blanco papieren waarop de ouders hun mening over het thema kwijt konden.

Een fragmentje van de respectmuur:

☀ **Een ideeënbus** voor elke klas:

Elke klas installeert een ideeënbus. Daarin belanden zowel de ideeën op klas- als op schoolniveau. De vaste afspraak is dat de inhoud ervan samen wordt bekeken, gesorteerd (klas- en schoolniveau) en besproken op de juiste plaats.

☀ **Een kringgesprek**

Het is een gesprek in een kring met de hele klas, leerkracht inbegrepen (en in gelijkwaardige positie).

De thema's kunnen heel verschillend zijn: van onderwerpen die met de klas te maken hebben tot de leefwereld van de kinderen. Kortom: al wat bij de deelnemers leeft. Het hoeft zeker niet altijd over regeltjes en afspraken in de klas te gaan.

Een kringgesprek is in de eerste plaats een manier om als leerkracht te weten te komen wat er onder de leerlingen leeft en vice versa.

☀ Een werkvorm die vaak wordt gebruikt bij kinderp participatie is die van de oplossingsgerichte gespreksvoering. *(Meer informatie hierover vind je onder het puntje 'de oplossingsgerichte school'.)*

Tot slot

Participatie heeft pas zin als leerlingen en leerkrachten samen voelen dat ze op school iets kunnen veranderen, dat de school hun ideeën – en dus hun persoon – oprecht serieus neemt.

Het voordeel van participatie is hoe dan ook dat de hele school zich buigt over de voorstellen die iedereen aanbelangen. Het verhoogt de betrokkenheid en de samenhang ...
Samen maken we de school.

Bronnen

- Jan Van Dijck (vzw Doedèskadèn) en Hilde Cnudde (Kinderrechtencommissariaat) (2009). Oprechte Deelneming. Werkmap leerlingenparticipatie, voor alle kinderen van de lagere school. Brussel: Arteprint

Respect

‘Respect voor elkaar’ dragen we hoog in het vaandel. Tijdens ons Respect-actie-plan in het schooljaar ‘16- ‘17 hebben de leerlingen een heuse respectmuur versierd met zelfgemaakte collages i.v.m. respect. Vanuit die collages hebben we de zeven meest voorkomende en opvallende uitspraken gedistilleerd:

- Samen spelen
- Delen
- Iedereen helpen
- Luisteren naar elkaar
- Beleefd zijn
- Eerlijk zijn
- Ruzies oplossen/uitpraten

Elk schooljaar sporen we de leerlingen aan om deze zeven respectregels na te leven. Als alle kinderen doen wat in het lijstje staat, zou het wel héél fijn zijn op onze school. Daarom hebben we als geheugensteuntje een **respectposter** gemaakt. Dit postertje vind je terug op verschillende plaatsten in onze school.

Spelen

Spelen is heel belangrijk voor de **sociale, emotionele en fysieke ontwikkeling** van kinderen. Spelenderwijs worden kinderen handiger en leren ze meer over zichzelf, de anderen en de wereld rondom zich.

Speelmogelijkheden

☀️ Onze speelplaats onderging sinds enige tijd een ware gedaantewisseling. Kinderen kunnen zich nu uitleven in **verschillende zones**:

- een klimzone met een klimmuur (op kindermaat), een draaicirkel, een klimrek en evenwichtsparcours
- een basketbalzone
- een voetbalzone
- een kaatszone
- een zone overdekt door een luifel
- een vrijspelzone met bankjes en tafeltjes
- Een trefbalzone
- Sinds vorig jaar hebben we er een groen pareltje bij: de groenzone.
-

☀️ We voorzien ook spelmateriaal in **speelbakken**.

☀️ L.O.- leerkrachten **leren kinderen spelletjes aan** die ze op de speelplaats kunnen spelen.

- ☀ Ook **speelmaatjes** (oudere kinderen) worden soms ingeschakeld om jongere kinderen te begeleiden in hun spel.

De nieuwe speelplaatsafspraken en veiligheidsregels

- ☀ Bij het opstellen van **de nieuwe speelplaatsafspraken** hebben we **advies gevraagd aan de leerlingen**. We wilden hun voorstellen en oplossingen horen over de knelpunten op de speelplaats. Vanuit alle reacties hebben we **een lijst van nieuwe speelplaatsafspraken** opgesteld, die begin november '18 werd gelanceerd. Elk nieuw schooljaar worden deze afspraken opgefrist d.m.v. een spel.
- ☀ Onder het motto 'Veilig is hier heilig' bedachten de leerlingen van 6B in verschillende groepjes hoe de kinderen veiliger op de verschillende speeltuigen konden spelen. **De veiligheidsregels** werden toen door een ludieke actie voorgesteld aan alle leerlingen.
- ☀ Kinderen van het zesde leerjaar vormden **het security-team**. Getooid met een helm en een logo van Safety First waren zij gedurende enkele weken de veiligheidstoezichers van dienst. Zij keken toe of de kinderen veilig speelden en legden nogmaals de veiligheidsregels uit. Nu treden ze nog maar sporadisch op.

Maak jij van onze speelplaats mee
een plek ?

- ☀ De kinderen van 6C hadden **pictogrammen** ontworpen, die nu op de betreffende plaatsen hangen.

De oplossingsgerichte school

Een van de belangrijkste doelen van het onderwijs is het voorbereiden van kinderen op het leven als volwassene. Dit gebeurt door het ontwikkelen van hun capaciteiten als verantwoordelijke en meelevende burgers, en het ontwikkelen van hun flexibiliteit en probleemoplossend vermogen.

Een werkvorm die regelmatig gepresenteerd wordt aan onze leerlingen is de **oplossingsgerichte gespreksvoering**.

Oplossingsgerichte gespreksvoering?

Het is een gespreksvorm die 'oplossingsgericht' is in plaats van 'probleemoplossend'. Met andere woorden: 'de focus' wordt verlegd van 'probleem' naar 'oplossing'. Samen met de leerkracht bekijken kinderen wat de gewenste toekomst is. Om te zoeken naar mogelijke acties om het beoogde doel te bereiken wordt er uitgegaan van wat kinderen al weten en kunnen. Zo doen zij beroep op hun aanwezige competenties om hun toekomstwensen te vervullen.

Hierbij werkt de leerkracht samen met de leerlingen, laat zij/hij hen de verantwoordelijkheid ervaren, nodigt zij/hij hen uit om eigen oplossingen te bedenken.

De volgende **elementen** zijn kenmerkend voor de oplossingsgerichte praktijk:

- beschrijven van de gewenste toekomst
- inzien wat succesvol was in het verleden
- waarderen van aanwezige kwaliteiten
- meer doen van dat wat werkt

Concreet?

Deze methode is toepasbaar in tal van situaties en op verschillende niveaus: individueel, klas- en schoolniveau. Er zijn uiteraard heel wat varianten.

☀ De oplossingsgerichte manier van denken wordt toegepast in **dagdagelijkse gesprekjes** met leerlingen.

☀ De meest bekende vorm onder onze leerlingen is misschien wel het **conflicthanteringsgesprek** met de zes stappen. Door middel van de verschillende stappen worden de kinderen aangespoord om zelf een oplossing te vinden voor hun conflict. Hierbij kruipt de leerkracht in

de rol van 'bemiddelaar' en niet in die van de 'scheidsrechter'. *(Meer uitleg over de zes stappen vind je onder het puntje 'conflicthantering'.)*

- ☀ De oplossingsgerichte gespreksvoering wordt ook ingezet om leerlingen te helpen **om problematisch gedrag te veranderen**. Dat deze methode effectief en succesvol is, hebben we al mogen ervaren. Zo hebben bijvoorbeeld twee leerlingen die vorig schooljaar met Pasen reeds de meeste partjes op hun lichtenkaart verzameld hadden, na een oplossingsgerichte gespreksvoering tijdens de laatste lichtenperiode respectievelijk geen en één partje behaald. Bij leerlingen waarbij deze methode niet succesvol is, stappen we over naar de eenzijdige acties van Nieuwe Autoriteit en Geweldloos verzet. *(Meer uitleg over het lichtensysteem vind je onder het puntje 'het lichtensysteem'.)*
- ☀ Leerlingen zijn ook samen verantwoordelijke voor een gezonde sfeer in de groep. Aan de hand van oplossingsgerichte gespreksvoering worden leerlingen begeleid om samen een negatieve groepssfeer om te buigen naar een **positiever klas- of schoolklimaat**.
- ☀ Leden van **een steungroepje** brainstormen over mogelijke steun en hulpacties om iemand te helpen, zodat die medeleerling zich goed voelt op school. *(Meer uitleg vind je onder het puntje 'pesten'.)*

Waarom?

Door oplossingsgerichte gespreksvoering streven we niet alleen naar het verminderen van asociaal gedrag, maar vooral naar het creëren van een sfeer waarin asociaal gedrag niet gepast is. Door beroep te doen op de kwaliteiten van alle leerlingen en deze kwaliteiten te erkennen en te stimuleren, bevorderen we vriendschap, zorgzaamheid, verantwoordelijkheid en samenwerking, om zo uiteindelijk bij te dragen tot een gezondere samenleving.

Bronnen

Inspiratie haalden we uit:

- Leonard, H. (Red.) Gedrag positief beïnvloeden – met kinderen samenwerken aan oplossingen. *Een cursus voor leerkrachten lager onderwijs*. (Nascholing). Antwerpen: Centrum Nascholing Onderwijs.
- Young, S. (2016). Van pesten naar samenwerken. De Supportgroep: oplossingsgerichte aanpak bij pestgedrag in school. Huizen: Pica.
- Furman, B. (2009). Kids' skills. Op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen. Soest: Nelissen.
- Mennes, H. Waarderend coachen. (Nascholing). Turnhout: Thomas More. *(Deze nascholing werd door het hele team gevolgd.)*
- Nicole Gabriël en Selma Huitema (2016). Wijzer in onderwijsbehoeften – effectieve gesprekken met leerlingen in het basisonderwijs. (Handleiding en kaarten). Huizen: Pica.

Conflicthantering

S.O.S. ruzie gesignaleerd

Dat is natuurlijk niet te verbazen op een school waar het krioelt van kinderen die allemaal anders zijn. Hieronder geven we graag een woordje uitleg over hoe wij omgaan met conflicten op onze school.

Waarover maken kinderen ruzie?

Conflicten zijn niet meer of minder dan botsingen tussen verschillende meningen, standpunten of gedragingen. In de klas wordt ruzie gemaakt over een pen die zonder te vragen is genomen, op de speelplaats over wie de winnende goal gemaakt heeft of over wie met de diabololo mag spelen, ... Ook merken we dat ruzies heel vaak gaan over onderlinge relaties. Hoe vaak hoort een leerkracht niet: 'Juf of meester, ik mag niet meespelen!'. Kinderen zijn voortdurend bezig met wie hun vrienden zijn en wie niet. Naarmate ze ouder worden, wordt dit nog belangrijker. Zeker wat de positie in de groep betreft. Typisch bij oudere kinderen is dat de conflicten niet alleen draaien om wat zich tussen de ruziënde kinderen afspeelt, maar dat het kinderen te doen is om de uitstraling ervan op de groep.

Wie wint er?

Sommige kinderen denken dat een conflict een wedstrijd is waarbij er een winnaar en een verliezer is. Toch wordt de ruzie zo niet opgelost. Het zorgt enkel voor een escalatie van het conflict waarbij er uiteindelijk enkel verliezers zijn. Niemand houdt er een goed gevoel aan over. Het **conflicthanteringsmodel (het zesstappenplan)** dat wij op school gebruiken helpt kinderen om een ruzie op te lossen in zes stappen en dit op voet van gelijkwaardigheid. Bij dit model wordt er gezocht naar een win-winoplossing. Er zijn geen verliezers, enkel winnaars.

Het zesstappenplan

Het zesstappenplan staat voor de volgende zes stappen:

Stap 1: Stop en koel af

Stap 2: Praat met elkaar en luister naar elkaar

- Denk aan de ik-zin:
*Ik vind het (gevoel),
als(gebeurtenis of gedrag van de ander),
want dan (gevolg voor jou).*
- Luister goed naar de ander.
- Vat samen wat de ander zegt en probeer zijn of haar gevoel te benoemen.

Stap 3: Zoek uit wat de behoeften zijn

- Wat willen jullie?
- Waar gaat het eigenlijk om?

Stap 4: Bedenk veel oplossingen

Stap 5: Kies het idee dat iedereen het beste vindt

Stap 6: Maak een plan en voer het uit

Om kinderen te helpen om de zes stappen toe te passen, kan een juf, meester of iemand anders optreden als bemiddelaar. Zij/hij stelt zich neutraal op: zij/hij beschuldigt, oordeelt niet, geeft geen dwingend advies en neemt niet de verantwoordelijkheid over van de leerlingen. Zij/hij kan wel raad geven of suggesties doen. De bemiddelaar lost het conflict niet voor de kinderen op, maar helpt hen om het conflict zelf op te lossen. Het doel is immers om kinderen te leren een ruzie zelf op te lossen, zonder tussenkomst van een derde persoon.

Enkel als er morele regels worden overtreden, treedt de leerkracht op als scheidsrechter!

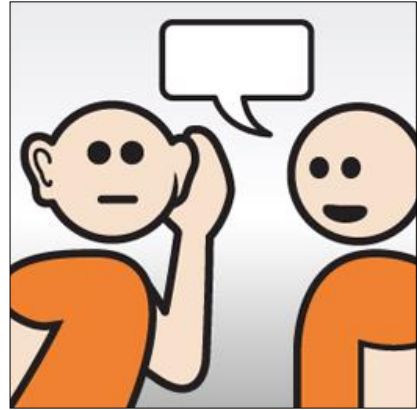
In de hele school, in elk leerjaar, in alle klassen wordt ieder schooljaar bij voorkeur in de maanden oktober/november het zesstappenplan aangeleerd en/of herhaald.

We hebben de zes stappen visueel voorgesteld op een postertje.

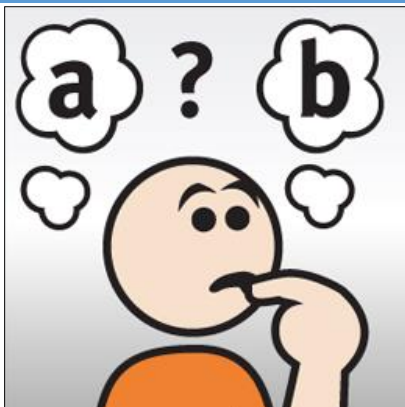
Hoe los ik een ruzie op? Het 6 - stappenplan

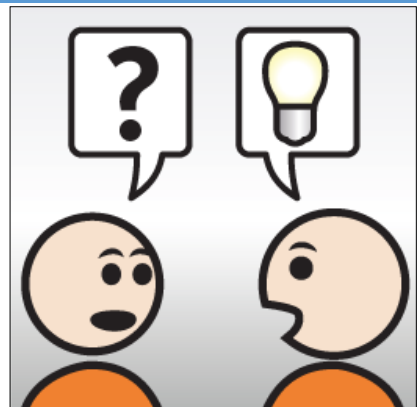
Stap 1: Stop en koel af.

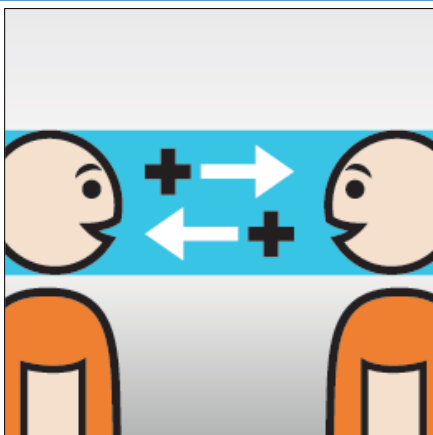
Stap 2: Praat met elkaar en
luister naar elkaar.

Stap 3: Zoek uit wat de
behoeften zijn.

Stap 4: Bedenk veel
oplossingen.

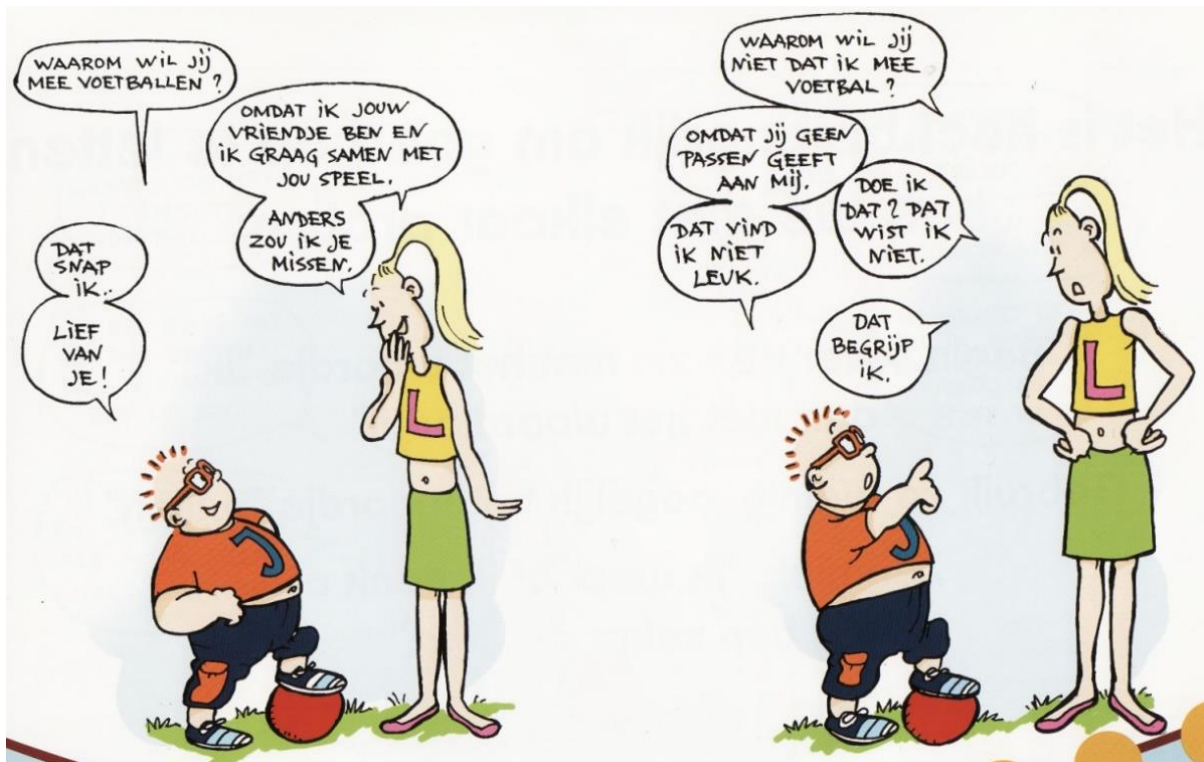

Stap 5: Kies het idee dat iedereen
het beste vindt.

Stap 6: Maak een plan en
voer het uit!

Verspreid over de hele school duiken de postertjes met de zes stappen op. Ze vormen geheugensteuntjes om kinderen te helpen bij het oplossen van ruzies, eender waar en wanneer. Zo willen we escalatie voorkomen en werken aan een verbindend schoolklimaat.

Bronnen

- Leonard, H. (Red.) Kinderen leren conflicten hanteren. *Een cursus voor leerkrachten kleuter- en lager onderwijs*. (Nascholing). Antwerpen: Centrum Nascholing Onderwijs.
- Porro, B. (2003). Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar. Amersfoort: Kwintessens.
- Patfoort, P., Delmé, A. & Delmé, P. (2008). Jef en Lien. *Prenten en schema's om met kinderen (8 – 12 jaar) te werken rond ruzie en conflict*. Mechelen: Baeckens Books.

Pesten

Antipeststrategieën

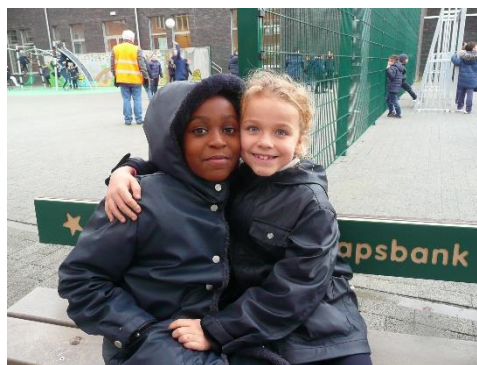
Wij willen een 'School Zonder Pesten' zijn. Om dat ultieme doel zo goed mogelijk te benaderen, hebben we daarom dit **beleidsplan met verschillende ingrediënten** bedacht: werken aan het welbevinden, verhogen van betrokkenheid d.m.v. leerlingenparticipatie, bevorderen van oplossingsgericht denken, de zeven respectregels naleven, ruzies oplossen a.d.h.v. het zes-stappenplan, voldoende toezicht organiseren, halt roepen aan ongewenst gedrag

Antipeststrategieën vormen al een integraal onderdeel van het dagelijks werk van de leerkracht en de school.

Antipestweek versus vriendschapsweek

Ons idee:

Er zijn zoveel sensibiliseringsacties in de media en elders, dat kinderen 'het pesten' vaak als 'maatstaf' gaan beschouwen. Kinderen laten zich door zulke thema's onbewust inspireren en/of zien alle andere

kinderen als potentiële pesters. Uit wetenschappelijk onderzoek is immers gebleken dat veel van die antipestacties nauwelijks of zelfs averechts effect hebben. Wij zijn voorstanders van een 'vriendschapsweek' in plaats van een 'antipestweek'. Een vriendschapsweek werkt eerder verbindend terwijl een antipestweek vaak uitmondt in het elkaar beschuldigen en dus polariserend werkt.

Echter, we willen het thema ook niet helemaal negeren. Tijdens de Vlaams week tegen pesten, net voor de krokusvakantie, doen we enkele 'voorzichtige' acties. Met deze acties willen we het thema 'pesten' even bespreekbaar maken en willen we duidelijk stellen dat pesten **niet OK** is. We gaan wel bewust op zoek naar verbindende activiteiten waar vriendschap, samenwerking en samen verantwoordelijkheid dragen voor een goede groepssfeer centraal staan. Deze waarden vormen ons inziens een belangrijk tegengif voor pesten.

Voorbeelden uit de praktijk

- ☀ Sinds de start van de antipestweek van februari '18 hingen gedurende de rest van het schooljaar kleurrijke vriendschapsmannetjes aan de vriendschapsbanken te bengelen. Op die mannetjes hadden de kinderen van de derde graad allerlei tips en tricks i.v.m. vriendschap geschreven, met

de bedoeling om anderen te inspireren. Alle kinderen werden uitgenodigd om tijdens de speeltijden te lezen wat er op die mannetjes te lezen viel.

- ☀ Op de achterkant van antipestpostkaartjes met de drie kleurrijke vriendjes van de antipestweek '18 schreven kinderen 'kleurrijke' boodschappen, bijvoorbeeld: 'Wil je mijn kleurrijk vriendje zijn?', 'Samen kleuren we de schooldag!', 'Alle kleuren passen bij elkaar!', ... en gaven het ongemerkt af aan een vooraf bepaald klasgenootje
- ☀ Elke leerling kreeg de opdracht om een klasgenootje gedurende enkele dagen extra in de watten te leggen: bijvoorbeeld door een complimentje te schrijven op een kaartje, een spelletje te doen met haar/hem, een tekening te maken, haar/hem helpen bij het opruimen, enz. Op het einde van de week raadden de leerlingen wie voor haar/hem moest zorgen.
- ☀ Als afsluiter van de antipestweek '18 organiseerden we een kinderfuif: de leerlingen kwamen die dag in zoveel mogelijk kleur naar school. Wij kozen die dag voor kleur! Met enkele opdrachtjes wilden we vriendschap en samenwerking stimuleren: alle kinderen met voornamelijk rode kleur aan maken één kring, alle kinderen met voornamelijk groen aan maken een 'trein' ... enz.

Steungroepmethode

Ondanks alle preventieve acties, steekt 'pesten' soms toch de kop op. Als daarvan melding wordt gemaakt, schieten we uiteraard in actie. Een methode die in het verleden al vaak zijn vruchten heeft afgeworpen is de **No Blame-aanpak of de steungroepmethode**. Een interventiemethode waarbij we vertrekken vanuit empathie en de groep betrekken bij het zoeken naar oplossingen. Niemand wordt beschuldigd, maar medeleerlingen worden gevraagd om ervoor te zorgen dat een slachtoffer zich opnieuw goed voelt op onze school.

In essentie bestaat de methode uit **vier grote stappen**:

Stap 1: gesprek met het slachtoffer

Stap 2: gesprek met het steungroepje

- Het steungroepje bestaat uit 6 à 8 personen. In het groepje zetelen zowel pestende kinderen, als neutrale kinderen (leden van de middengroep) en een aantal vrienden van de gepeste.
- Tijdens de eerste ontmoeting met de steungroep laten we de leden weten dat hun hulp nodig is. Aan hen wordt er gevraagd wat zij zouden kunnen doen om ervoor te zorgen dat het slachtoffer zich beter voelt. De leden zoeken naar mogelijke steunacties.

Stap 3 (een week later): het tweede gesprek met het slachtoffer

- Tijdens dit gesprek wordt er vooral uitgezocht wat die week beter is gegaan.

Stap 4 (een week later): het tweede gesprek met de steungroep (individueel of als groep)

- De groep vertelt welke acties ze ondernomen hebben. De groep als geheel wordt geprezen voor het uitvoeren van het hele plan.
- Als er nog twijfels zijn over de verdere evolutie, wordt aan de leden gevraagd of ze nog een week zo door willen gaan.

Enkele uitgangspunten*:

- Als 'pesters' gestraft worden voor hun gedrag, durven zij hun slachtoffer nog onopvallender aan te pakken in de vorm van wraak. Liever nemen we ze mee op in de steungroep.
- Wanneer leerlingen actief bij de aanpak van pesten betrokken worden, ontstaat er een sfeer die veel positiever is dan bij het gebruik van bestraffende methodes. Niemand wordt boos, niemand hoeft bang te zijn. Niet het negatieve gedrag maar wel de verantwoordelijkheid van de groep en de zoektocht naar een oplossing staan centraal.
- Pesters hebben het meestal moeilijk om zich in te leven in de gevoelens van anderen. Ze beseffen niet wat de gevolgen van hun gedrag zijn voor de slachtoffers. Soms zijn ze geschokt wanneer ze ermee worden geconfronteerd. Een groepsaankpak biedt het voordeel dat empathische reacties van kinderen en jongeren meestal stimulerend werken voor anderen.

Bronnen

Inspiratie haalden we uit:

- Leonard, H. (Red.) Omgaan met pesten in de lagere school. *Een cursus voor leerkrachten lager onderwijs*. (Nascholing). Antwerpen: Centrum Nascholing Onderwijs.
- Habils, Kristl, De no blame-aankpak bij pesten. Welwijs, 2007, jaargang 18, nr. 4, p. 24-27.
- Young, S. (2016). Van pesten naar samenwerken. De Supportgroep: oplossingsgerichte aankpak bij pestgedrag in school. Huizen: Pica.

*De uitgangspunten kopieerden we uit:

- Habils, Kristl, De no blame-aankpak bij pesten. Welwijs, 2007, jaargang 18, nr. 4, p. 24-27.

Het lichtensysteem

Op onze school zien we heel veel positief gedrag: kinderen die goed met elkaar samen spelen, kinderen die voor elkaar zorgen, troosten, delen, elkaars veters knopen, de hand geven, naar elkaar luisteren, lachende gezichten, lieve gezichten,... eigenlijk te veel om op te noemen. Het zou fijn zijn als het altijd zo was. Helaas lukt dat echter niet altijd even goed voor iedereen.

Af en toe merken we asociaal of grensoverschrijdend gedrag: kinderen die elkaar bedreigen, schoppen en slaan, scheldwoorden roepen, ruzie zoeken, onbeleefd zijn tegenover de leerkracht ... We willen als team, en liefst ook samen met de ouders, heel duidelijk stellen dat we dit gedrag niet tolereren. Op onze school werken we daarom met **het lichtensysteem**. Met dit systeem dagen we alle kinderen uit om mee te werken aan een fijne schoolsfeer.

Bij dit systeem krijgt elk kind een **lichtenkaart** in de agenda. Op de kaart staat een verkeerslicht afgebeeld. Het groene licht is onderverdeeld in 5 partjes. Het oranje licht is onderverdeeld in 3 partjes. Tenslotte is er ook nog een rood licht.

GEDRAGSKAART

Naam: **Klas:**

Datum	Gebeurtenis	Handtekening

In alle klassen wordt met de kinderen besproken welk gedrag op school niet wenselijk is. We maken onderscheid tussen 3 categorieën: fysieke agressie, verbale agressie en onbeleefd zijn.

- **Fysieke agressie**

- ☼ boksen en slaan
- ☼ schoppen of stampen
- ☼ spuwen en bijten
- ☼ met voorwerpen gooien en slaan

- **Verbale agressie**

- ☼ uitschelden
- ☼ laatste woord willen hebben
- ☼ bedreigen
- ☼ uitdagen en stoken

- **Onbeleefd zijn**

- ☼ tegenspreken
- ☼ liegen
- ☼ onbeleefde gebaren
- ☼ uitlachen

Als een kind ongewenst gedrag vertoont, wordt er een partje op de lichtenkaart gekleurd en wordt de datum en de aard van het incident vermeld. Thuis wordt de kaart gehandtekend. Zo zijn de ouders ook op de hoogte.

Het systeem leent zich er toe:

- om het gedrag van (meer dan vierhonderd) kinderen **in kaart** te brengen
- om de **verschillende pijlers** van 'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet' in te zetten, namelijk aanwezigheid, zelfcontrole, transparantie, steunnetwerk, relatie en verzet (*Meer informatie over het gedachtengoed vind je bij het puntje 'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet'*).
- om verschillende stappen in **begeleiding** aan te bieden

Begeleiding

Eerste stap (groene fase):

- Telkens een partje wordt ingekleurd bespreken de leerkracht en het kind samen het incident. **Het accent ligt op het positief bijsturen van het gedrag:** er worden alternatieven besproken, hoe het beter kan en wat er van hem of haar verwacht wordt; hoe het kind anders kan handelen wanneer het een volgende keer in dezelfde situatie komt.

Tweede stap (vervolg groene fase):

- Vanaf het derde groene partje volgt er een **zinvol strafwerk** in functie van de overschreden grens. De voorkeur gaat naar straffen die inhoudelijk gerelateerd zijn aan de aard van het ongewenst gedrag. Een straf is zinvol als kinderen kunnen reflecteren over hun houding en als hun inlevingsvermogen aangescherpt wordt. Kinderen moeten hierbij de kans krijgen om hun gedrag te corrigeren en de schade te herstellen (= herstelmaatregelen).

Derde stap (oranje fase):

- Na zes incidenten proberen we na overleg met de ouders het positieve gedrag op een **systematische manier aan te leren en te trainen** d.m.v. bijvoorbeeld een beloningskaart.
- Het kind krijgt bij elk oranje partje (zesde, zevende en achtste incident) een 'oranje' week. Het kind zal dan gedurende één week een aantal situaties ontnomen worden, waarin het meestal in de fout ging, bv. geen toegang tot de speelplaats, geen L.O.-les, geen zwemmen, geen muvo-activiteit, geen uitstap, ... dit om het kind te behoeden voor extra prikkels en om het kind (en ook de omgeving) tot rust te brengen. Het wordt ook beschouwd als een strafmaatregel, een signaal naar het gestrafte kind en naar andere kinderen toe dat we het ongewenste gedrag niet tolereren.
- De zes pijlers van de waaier van 'Nieuwe Autoriteit' worden sterker ingezet.

Vierde stap (rode fase):

- Samen met de ouders en het CLB zoeken we naar meer gespecialiseerde externe hulp.
- De zes pijlers van de waaier van 'Nieuwe Autoriteit' worden maximaal ingezet.

Uiteraard blijven we gedurende de hele periode aandacht hebben voor het positieve gedrag. Kinderen worden nog steeds beloond met een compliment, een stickertje, een schouderklopje ... We willen vooral met dit systeem alle kinderen aanmoedigen en leren om zich 'respectvol' te gedragen tegenover iedereen.

Een lichtenperiode duurt ongeveer zes weken. Op het einde van elke periode worden de kinderen met meer dan twee partjes uitgenodigd voor een gesprekje bij de zorgjuf. Samen zoeken ze naar activiteiten/opdrachten waarbij het kind zijn reputatie kan herstellen om zo terug een plaatsje in de groep te verwerven.

Elke lichtenperiode wordt afgesloten met een groepsverbindende activiteit waaraan alle kinderen mogen deelnemen, bijvoorbeeld: een gezelschapsspelletjesnamiddag samen met de juf of meester, rollebollen op de speelplaats, een carnavalsfuif,....

Telkens een nieuwe periode wordt gestart, mogen alle leerlingen met een propere lei beginnen en krijgen ze allemaal een nieuwe kaart.

Meer informatie over het lichtensysteem wordt meegedeeld in een brief achteraan in de agenda van elk kind.

Bronnen

- Genijn, Karin (2017). Storend gedrag positief ombuigen. Toelichting lichtensysteem. (Workshop). Puurs : Cocon & Cocoon.
- Driesen, L.udo (2007 (2de druk)). Hoe minder straffen. Een boek over eisen, straffen en belonen voor ouders, leerkrachten en andere opvoeders. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

4. Cement

Welke opvoedingshouding is geschikt in een vrije en pluralistische maatschappij en meer bepaald binnen de muren van onze school, en hoe kan deze worden gerealiseerd?

Een antwoord op deze vraag vonden we in het gedachtegoed **'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet'** (= NAGV). Deze opvoedingsvisie werd ontwikkeld door Haim Omer, hoogleraar psychologie aan de universiteit in Tel Aviv, en zijn onderzoeksgroep.

Via nascholingen bij Hilde Leonard en Carla Stals, trainers van het vormingsnetwerk NAGV op school, werden we geprikkeld door deze best wel complexe materie. Onze uitdaging is nu om dit ideeëngoed verder te implementeren in de gehele schoolcontext.

Deze opvoedingshouding **'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet'** vormt het cement van ons beleidsplan.

Nieuwe autoriteit?

De term 'autoriteit' heeft voor velen een negatieve lading. Het wordt geassocieerd met een agressieve houding waarbij de volwassene zijn wil op een respectloze en hardhandige wijze oplegt aan het kind. Dit is zeker niet ons idee van opvoedingsstijl en daar willen we ook niet naar terug. Anderzijds lijkt opvoeden uitsluitend via praten en onderhandelen zoals bij de vrijere permissieve opvoeding ook niet altijd te werken. Veel leerkrachten voelen wel aan dat een vorm van autoriteit nodig is.

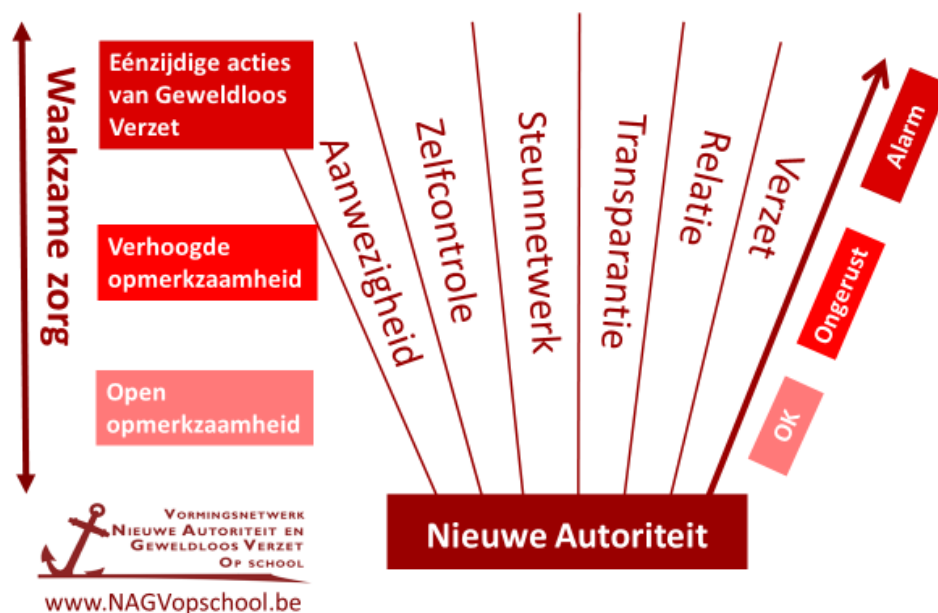
Haim Omer ontwikkelde een nieuwe vorm van 'autoriteit'. In het schema hieronder kan u zien op welke punten 'Nieuwe Autoriteit' verschilt van de traditionele vorm van autoriteit.*

Traditionele Autoriteit	Nieuwe Autoriteit
Afstand, angst	Nabijheid, contact
Controle over de leerling	Zelfcontrole
Er alleen voor staan	Steunnetwerk
Geheimhouding	Transparantie
Persoon afwijzen	Gedrag afwijzen, relatie behouden
Hardhandig verzet	Vastberaden en volgehouden verzet met respect voor het kind

'Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet' kent twee grote basisprincipes:

- Het volgehouden **verzet** tegen grensoverschrijdend gedrag
- Het bieden van de nodige **steun** aan kinderen met het oog op verbetering van het gedrag

In de onderstaande waaier worden zes pijlers onderscheiden die kenmerkend zijn voor het gedachtengoed: aanwezigheid, zelfcontrole, steunnetwerk, transparantie, relatie en verzet. Afhankelijk van de situatie worden de zes pijlers in meerdere of mindere mate ingezet.

Hieronder lichten we elke pijler even toe.

Aanwezigheid

Uit onderzoek blijkt dat ‘aanwezigheid en toezicht’ de belangrijkste preventieve factoren zijn naar probleemgedrag toe. Pesten, ruzie maken vindt voornamelijk plaats wanneer het toezicht minimaal is en wanneer kinderen een zekere vrijheid krijgen om te doen waar ze zin in hebben. Onze investering op dit gebied is daarom groot.

In de praktijk:

- ☀ Gehuld in een roos of een oranje fluo-hesje willen we onze aanwezigheid als leerkracht of toezichter duidelijk voelbaar maken.

- ☀ 's Morgens bij de ingang staat een leerkracht om alle leerlingen welkom te heten.
- ☀ Vrijwilligers ondersteunen de leerkrachten tijdens de middagspeeltijd om het hele speelplaatsgebeuren mee in het oog houden. Met een verscherpte blik hopen we signalen tijdig waar te nemen. Het toezicht op de speelplaats vormt een onderdeel van het alarmsysteem van de school waarmee risicogedrag kan worden achterhaald.
- ☀ Anderzijds hebben we dankzij de extra toezichters meer kans om aandacht en ‘pluimen’ te geven voor positief gedrag, zien we sneller wie zorg of hulp nodig heeft, is er meer tijd om een informeel babbeltje te slaan met de leerlingen. Op die manier wordt de drempel verlaagd om hulp te vragen.

- ☼ Bij regelmatige incidenten wordt er verhoogd toezicht georganiseerd, wat we ook communiceren naar de kinderen toe. Door een rustige en vastberaden aanwezigheid kunnen we kinderen behoeden om negatief gedrag te stellen, en andere kinderen beschermen voor agressief gedrag.
- ☼ Soms haalt een zorgjuf een leerling uit de klas voor een gesprekje over zijn/haar gedrag (of ze gaat in de klas enkele minuten naast hem/haar zitten).
- ☼ Leerlingbemiddelaars helpen kinderen om hun ruzie op te lossen.

Ouderlijke aanwezigheid

Wist je dat ouderlijke aanwezigheid op school probleemgedrag kan reduceren, de schoolprestaties van het kind kan verbeteren en 'de autoriteit' van zowel de ouders als van de leerkrachten kan versterken?

Ouders worden daarom van harte uitgenodigd op info-avonden, oudercontacten en events zoals de kersthappening, het schoolfeest, ...

Als ouders hun kind 's avonds afhalen van de afhaalrij hebben zij de mogelijkheid om een kort gesprekje te voeren met de leerkracht over het dagverloop van hun kind.

Soms worden enkele ouders uitgenodigd om mee op schooluitstap te gaan, en in uitzonderlijke gevallen wordt een ouder gevraagd om mee in de klas te komen zitten om zijn/haar kind mee te observeren en te begeleiden.

Kinderen mogen voelen dat school en thuis geen twee aparte werelden zijn. Wat de bekommernissen van de leerkracht zijn, zijn meestal ook ouderlijke bekommernissen. Als ouders en leerkrachten samenwerken versterken ze elkaars autoriteit, of misschien beter gezegd elkaars overtuigingskracht naar het kind toe.

Zelfcontrole

Een belangrijk uitgangspunt is dat we geen controle hebben over het gedrag van het kind, maar wel van dat van onszelf. Reageren op ongewenst gedrag staat niet (enkel) gelijk aan straffen. We willen de boodschap 'We zijn hier' uitdragen, vastberaden grenzen aangeven tegen negatief gedrag, geduld

en vasthoudendheid tonen, het steunnetwerk inschakelen en een positieve relatie met het kind handhaven.

Aan leerkrachten en toezichters wordt het komende schooljaar een arsenaal van manieren aangereikt, in lijn met het gedachtengoed NAGV, om op problematisch gedrag te reageren. Het vraagt nog enige tijd en inoefening om zich die vaardigheden eigen te maken.

Elke leerkracht en elke vrijwilliger krijgt de tijd en ruimte om de mogelijke manieren uit te testen en te zoeken wat voor haar/hem werkt.

Steunnetwerk

Bij aanhoudend asociaal/grensoverschrijdend gedrag mobiliseren we een groep ondersteuners. Probleemgedrag mag nooit de verantwoordelijkheid zijn van de individuele leerkracht. We streven ernaar om steeds groter wordende kringen van steunnetwerken op te bouwen en een kettingreactie te veroorzaken tussen de verschillende steunnetwerken:

- ☀ In de eerste kring ondersteunen **leerkrachten** elkaar, spontaan en in georganiseerde vormen.

☀ In de tweede kring worden **ouders** betrokken.

- Ouders worden op de hoogte gebracht van zowel positieve als negatieve gedragingen van hun kind. Als ouders hun kind vertellen dat ze weten wat er op school gebeurt, kan dit al een positief effect hebben op het gedrag van het kind.
- Bij eventuele problemen zoeken leerkrachten en ouders samen naar mogelijke oplossingen, zonder dat er schuldigen worden aangewezen.
- Het kind moet voelen dat ouders en leerkrachten aan dezelfde kant staan.

☀ Regelmatig vragen we steun van **leerlingen**. Voor de aanpak van geweld, en emotioneel geweld in het bijzonder, is het nodig dat volwassenen en kinderen actief samenwerken.

- We richten bijvoorbeeld steungroepjes op om medeleerlingen te behoeden om negatief gedrag te stellen, maar evengoed om kinderen te steunen als ze zich niet gelukkig voelen.
- We leiden leerlingbemiddelaars op. De leerlingbemiddelaars helpen ruziënde kinderen te zoeken naar een win-win-oplossing. *(Meer uitleg vind je onder het puntje 'Conflictantering'.)*
- Via kringgesprekken vragen we kinderen hoe ze andere kinderen die hulp nodig hebben, kunnen helpen.

☀ Soms doen we beroep op **externen of betrokkenen uit de omgeving**, zoals het ondersteuningsnetwerk Antwerpen plus, het Huis van het Kind, de Dienst Jeugdinterventie, het buurttoezicht, wijkagenten, hulpverleners, buurtcentra, enz.

Transparantie

Haim Omer pleit om het problematisch gedrag niet verborgen te houden, ook in een samenleving waarin privacy een hoog goed is. Volgens wetenschappelijk onderzoek wordt keer op keer bevestigd dat door het geheimhouden van problematisch gedrag, het negatieve gedrag blijft voortbestaan.

In de praktijk:

- ☀ We moedigen kinderen aan om problemen te melden.
- ☀ Eventuele incidenten op de speelplaats, in de voor- of in de nabewaking of tijdens de turnles worden steeds door de toezichter/leerkracht gebrieft aan de klastitularis.
- ☀ Via de lichtenfiche in de agenda worden ouders op de hoogte gebracht van incidenten veroorzaakt door hun zoon of dochter. Verder worden ouders geïnformeerd via oudercontacten, telefonische contacten en per mail, ook over positief gedrag. Als kinderen weten dat de ouders op de hoogte zijn, leidt dit al tot reductie van het asociaal gedrag, nog voor dat er specifieke maatregelen worden genomen. Als het probleemgedrag toch voortduurt, zoeken leerkrachten en ouders samen naar mogelijke oplossingen.
- ☀ Verslagen van incidenten worden bijgehouden op het softwareprogramma van de school. Iedere leerkracht en directielid kan de verslagen raadplegen.
- ☀ We proberen kinderen en ouders te informeren over de acties die we ondernomen hebben tegen grensoverschrijdend gedrag. Dit is zeker nog een werkpuntje voor ons. Het is ook een lange termijnproject, want het vraagt een aanzienlijke hoeveelheid tijd en middelen.

Relatie

Kinderen zijn niet één-dimensionaal. Een kind kan en mag niet vereenzelvigd worden met een conflict. We willen bij ieder kind ook wijzen op zijn positieve eigenschappen en laten merken dat we in hem/haar geloven en dat hij/zij een incident de volgende keer anders kan aanpakken. Een kind dat alleen maar kritiek krijgt, sluit zich af en zal niet gemotiveerd raken voor medewerking.

Verzet

Kinderen hebben al van jongs af ‘hun willetje’ en wensen, maar moeten in de loop der tijd leren dat niet alle middelen hiertoe geoorloofd zijn. Kinderen die opgroeien zonder effectieve begrenzing van buitenaf, leren dit mogelijk niet. Een kind in die situatie kan gaan denken dat het al zijn doelen kan bereiken als het maar genoeg geweld gebruikt.

We verzetten ons tegen iedere vorm van gewelddadig, risicovol of antisociaal gedrag, omdat we het belangrijk vinden dat:

- onze leerlingen opgroeien tot (jong)volwassenen die op een sociaal aangepaste en respectvolle wijze kunnen manoeuvreren in een complexe maatschappij
- wij als volwassenen kinderen willen beschermen tegen gewelddadig en onrespectvol gedrag
- kinderen en volwassenen onze school ervaren als een veilige haven, een plek waar het fijn is om te vertoeven

Verzet tegenover asociaal en grensoverschrijdend gedrag markeren we door:

- mondelinge boodschappen, bijvoorbeeld: ‘We aanvaarden niet dat je de ander uitscheldt.’

- het lichtensysteem: ons verzet wordt visueel gemaakt door telkens een partje te kleuren bij onrespectvol gedrag (Voor sommige kinderen is een mondelinge boodschap niet voldoende en heeft een gekleurd partje meer effect.)
- ouders te informeren, (positieve) aanwezigheid te vergroten, een steunnetwerk in te schakelen, transparant te zijn
- eenzijdige acties op te zetten in het kader van NAGV zoals bijvoorbeeld een oplossingsverzoek, een aankondiging, een sit-in, ... *(Meer informatie hierover zal later meegedeeld worden.)*
- aanwezige time-out

Geweldloos Verzet wordt verder gekenmerkt door:

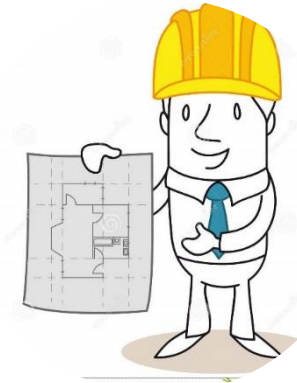
- heldere, consistente grenzen en duidelijke houding
- kalmte (We vermijden escalaties.)
- vastberadenheid (We geven niet toe!)
- doorzetting (We geven niet op!)
- steun naar het kind toe
- relatiegebaren
- het aanleren van herstelmaatregelen

Ondanks allerlei intensieve inspanningen, hebben kinderen met bepaalde ontwikkelingsstoornissen en gedragsproblemen het moeilijk om het dagdagelijkse lesverloop te volgen en/of de sociale regels te voelen op de speelplaats en in de klas. Als leerkracht in het gewoon onderwijs is het niet eenvoudig om deze kinderen te helpen en voelen we ons vaak tekort schieten. Deze kinderen hebben baat bij meer individuele specifieke begeleiding en zorg op maat. Uit bezorgdheid, willen wij samen met ouders een aangepaste vorm van onderwijs zoeken waar een grotere zorgomkadering is en meer gespecialiseerde mensen zijn zoals orthopedagogen, kinesisten, ergotherapeuten, logopedisten... om het kind intensief op te volgen en alle kansen te bieden voor zijn persoonlijke ontwikkeling.

Werken in uitvoering

Zoals je misschien al merkte is het domein van NAGV nog een openliggend werf. Heel wat elementen van de opvoedingsvisie zijn al aanwezig op onze school, toch willen we het gedachtengoed steen na steen verder uitbouwen. Het wordt aftasten en experimenteren. Af en toe zullen we een misstap doen en een steen verkeerd leggen.

Het ideeëngoed is geen recept waarbij we onmiddellijk resultaat verwachten. Echter, door een vastberaden houding bij de leerkracht (en de ouder), zal het negatieve gedrag van het kind ombuigen. We houden vol, niet omdat we willen winnen, maar uit respect voor onze leerlingen!

Bronnen

- Omer, Haim & Wiebienghe, Eliane (2015 (2de herziene druk), oorspr. 2003). Geweldloos verzet in gezinnen. Een nieuwe benadering van gewelddadig en zelfdestrutief gedrag van kinderen en adolescenten. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Omer, Haim (2011). Nieuwe Autoriteit. Samen werken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving. Amsterdam: Hogrefe & Molemann.
- Leonard, H. & Stals, C. (2018). Als team van (on)macht naar kracht. Hoe Nieuw Autoriteit en Geweldloos Verzet implementeren op jou school?. *Een cursus voor leerkrachten*. (Nascholing). Antwerpen: Centrum Nascholing Onderwijs.
- www.NAGVopschool.be. Geraadpleegd op 14 augustus 2018.

*Het schema waarbij een vergelijking wordt gemaakt tussen de traditionele en de nieuwe autoriteit is grotendeels overgenomen uit:

- Leonard, Hilde en Dewaele, Kathleen (2015). Samen sterker in gezag! Nieuwe Autoriteit en Geweldloos Verzet concreet. Sint-Canisiusblad, 113, 2, december 2015, 17-22.

5. Slotwoord

Een bouwwerk is niet enkel de verantwoordelijkheid van de architect, maar van aannemers, metsers, loodgieters, dakwerkers Zo ook is het werken aan welbevinden de verantwoordelijkheid van iedereen: van het hele team, van alle leerlingen, van alle ouders.

We hebben een deel van ons beleidsplan toegelicht. Niet alles is aan bod gekomen. We hebben enkel een tipje van de sluier opgelicht. Wat zich in de verschillende klassen afspeelt, wat elke leerkracht in zijn/haar klas uitwerkt om sociale interacties te bevorderen, om groepscohesie te stimuleren en om leerlingen te laten oefenen in sociale competenties, staat niet specifiek vermeld.

Met dit beleidsplan, met alle vermelde en niet vermelde acties, proberen we een stukje van onze droom te verwezenlijken, namelijk: een school uitbouwen als een veilige plek waar het fijn is om te vertoeven en waar vriendschapsbanden gesmeed worden, waar kinderen handvaten aangeboden krijgen om uit te groeien tot verantwoordelijke en respectvolle volwassenen ...

(Laatste aanpassing gebeurde op 24/08/'20.)